

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ		
ΤΜΗΜΑ	ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΨΧ3306	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	5 ^ο
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Πρώιμες Στρεσογόνες Εμπειρίες και Ψυχοπαθολογία		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙ ΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚ ΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Διαλέξεις της διδάσκουσας. Παρουσιάσεις των φοιτητών/τριών και σχολιασμός των άρθρων. Ατομικές δραστηριότητες πχ. περιλήψεις άρθρων, αναζήτηση και μελέτη της βιβλιογραφίας (για τελική εργασία και για εβδομαδιαίες παρουσιάσεις/περιλήψεις).	3	6	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο 4.</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>Υποβάθρου, Γενικών Γνώσεων, Επιστημονικής Περιοχής, Ανάπτυξης Δεξιοτήτων</i>	Ανάπτυξης δεξιοτήτων (σεμινάριο)		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Μεθοδολογία της Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες,		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΟΧΙ		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://elearn.uoc.gr/course/view.php?id=3809		

2. ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Σκοπός αυτού του σεμιναρίου είναι να δώσει το έναυσμα στους/στις φοιτητές/τριες να εξερευνήσουν τη βιβλιογραφία σχετικά με το πως τα πρώιμα στρεσογόνα γεγονότα μπορούν να αυξήσουν την πιθανότητα εμφάνισης κάποιας μορφής ψυχοπαθολογίας (π.χ. κατάθλιψη, αγχώδη διαταραχή) μετέπειτα κατά την ενήλικη ζωή. Να κατανοήσουν το πως οι πρώιμες (στρεσογόνες ή μη) εμπειρίες μπορούν να επηρεάζουν τον εγκέφαλο και κατ'επέκταση την

συμπεριφορά ενός οργανισμού. Το μάθημα έχει ως αφετηρία βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις του πεδίου των/της Νευροεπιστημών/Βιοψυχολογίας τις οποίες διδάχτηκαν στο πλαίσιο μαθημάτων υποβάθρου (Βιολογικές Βάσεις Συμπεριφοράς II, I) καθώς και επιλεγόμενων μαθημάτων (Ορμόνες και Συμπεριφορά). Εστιάζει και εμβαθύνει σε εκείνα τα πεδία μελέτης της Βιοψυχολογίας/ Νευροεπιστημών που αφορούν το στρες (πρώιμη έκθεση σε στρες) και την εμπλοκή του στην ψυχική υγεία, τη δράση του ενδοκρινικού συστήματος, το νευροβιολογικό υπόβαθρο των διαταραχών διάθεσης και άλλων ψυχικών διαταραχών, θεματικές στις οποίες εμβαθύνει το σεμινάριο. Σε γενικές γραμμές, ο κύριος στόχος του σεμιναρίου είναι η κατανόηση των νευροβιολογικών και συμπεριφορικών επιπτώσεων των πρώιμων εμπειριών.

Με την ολοκλήρωση του σεμιναρίου ο φοιτητής/τρια αναμένεται:

- να έχει αποκτήσει μια γενική εικόνα για το πώς οι πρώιμες στρεσογόνες εμπειρίες μπορούν να οδηγήσουν σε αυξημένο κίνδυνο εμφάνισης ψυχοπαθολογίας.
- να γνωρίζει τα είδη των πρώιμων εμπειριών, τους περιορισμούς που έχουν τα διάφορα ζωικά μοντέλα μελέτης/έρευνας
- να παρουσιάζει ερευνητικά δεδομένα
- να ασκεί «γόνιμη» κριτική πάνω σε ένα δημοσιευμένο άρθρο.

Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, όλα τα προαναφερθέντα αναμένεται να επιτευχθούν με την εξοικείωση των φοιτητών/τριών με:

- την ορθή αναζήτηση βιβλιογραφικών πηγών από ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων (Pubmed etc),
- την «κριτική» ανάλυση πάνω σε δημοσιευμένες ερευνητικές εργασίες,
- τη μελέτη πρωτότυπων ερευνητικών εργασιών,
- τη συγγραφή περιλήψεων από επιστημονικά άρθρα
- την (προφορική) παρουσίαση επιστημονικών ερευνητικών μελετών (άρθρα)
- την εκπόνηση μιας συνθετικής-βιβλιογραφικής εργασίας.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

*Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
Λήψη αποφάσεων
Αυτόνομη εργασία
Ομαδική εργασία
Εργασία σε διεθνές περιβάλλον
Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών*

*Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης*

- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών.
- Σχεδιασμός και διαχείριση έργων.

- Αυτόνομη εργασία.
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής.
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης.

3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το περιεχόμενο του μαθήματος συνδέεται με τους 5 βασικούς άξονες του προγράμματος σπουδών: Επιστημονικές βάσεις [1], Επιστημονική έρευνα και Κριτική Σκέψη [2], Ηθική και κοινωνική ευθύνη [3], Ικανότητα Επικοινωνίας [4], Βασική προετοιμασία για αποφάσεις καριέρας και επαγγελματικής αποκατάστασης [5]. Τις 4-πρώτες εβδομάδες γίνεται παρουσίαση από τη διδάσκουσα των βασικών θεματικών, εννοιών και θεωριών που θα αποτελέσουν την βάση του σεμιναρίου.

Εβδομάδα 1^η: Παρουσίαση σεμιναρίου και εισαγωγικά στοιχεία, δημιουργία ομάδων εργασίας [1,2,3,4,5]

Εβδομάδα 2^η: Βασικές έννοιες και θεωρίες: Εισαγωγή στις Πρώιμες εμπειρίες. Κατηγορίες πρώιμων εμπειριών. Πρώιμες εμπειρίες και παιδική παραμέληση. Συμπεριφορά προσκόλλησης στους ανθρώπους. Νευροβιολογία της δημιουργίας δεσμού προσκόλλησης. Το Νευρωνικό κύκλωμα της νεογνικής προσκόλλησης, Σχηματισμός δεσμού μητέρας -νεογνού [1,2]

Εβδομάδα 3^η: Εισαγωγή στα Πειραματικά Ζωικά Μοντέλα Πρώιμων Εμπειριών [1,2]

- Νεογνικός χειρισμός (Early Handling)
- Μητρική αποστέρηση/μητρικός αποχωρισμός (Maternal Deprivation/Separation)
- Άμεσες επιδράσεις του μητρικού αποχωρισμού -Μακροπρόθεσμες επιδράσεις της μητρικής αποστέρησης στην συμπεριφορά
- Υπόθεση της μητρικής μεσολάβησης
- Ανατροφή από μητέρες που επιδεικνύουν ιδιαίτερα «καλή» ή «κακή» μητρική συμπεριφορά- Παραλλαγές μητρικής φροντίδας
- Οι επαγόμενες επιπτώσεις από τις παραλλαγές στη μητρική φροντίδα στον άξονα ΥΥΕ και στην απόκριση στο στρες
- Εμπλουτισμένο περιβάλλον
- Υπόθεση ταιριάσματος -μη ταιριάσματος

Εβδομάδα 4^η: Στρες - Πρώιμες Στρεσογόνες Εμπειρίες, ΥΥΕ και Κατάθλιψη: Νευροενδοκρινολογικοί μηχανισμοί της απάντησης στο στρες, Οι επιδράσεις του στρες καθόλη τη διάρκεια τη ζωής ενός οργανισμού. Νευροβιολογικό υπόβαθρο κατάθλιψης. Ζωικά μοντέλα για την μελέτη της κατάθλιψης και περιορισμοί. Η χρήση των ζώων στην επιστημονική έρευνα-Ηθικοί περιορισμοί- Κατανομή Θεματικών [1,2,3]

Εβδομάδα 5^η: Παρουσιάσεις φοιτητών/τριων -συζήτηση/κριτική/σχολιασμός [1,2,3,4]

Εβδομάδα 6^η: Παρουσιάσεις φοιτητών/τριων -συζήτηση/κριτική/σχολιασμός [1,2,3,4]

Εβδομάδα 7^η: Παρουσιάσεις φοιτητών/τριων -συζήτηση/κριτική/σχολιασμός [1,2,3,4]

Εβδομάδα 8^η: Παρουσιάσεις φοιτητών/τριων -συζήτηση/κριτική/σχολιασμός [1,2,3,4]

Εβδομάδα 9^η: Παρουσιάσεις φοιτητών/τριων -συζήτηση/κριτική/σχολιασμός [1,2,3,4]

Εβδομάδα 10^η: Παρουσιάσεις φοιτητών/τριων -συζήτηση/κριτική/σχολιασμός [1,2,3,4]

Εβδομάδα 11^η: Παρουσιάσεις φοιτητών/τριων -συζήτηση/κριτική/σχολιασμός [1,2,3,4]

Εβδομάδα 12^η: Παρουσιάσεις φοιτητών/τριων -συζήτηση/κριτική/σχολιασμός [1,2,3,4]

Εβδομάδα 13^η: Συμπεράσματα/ανατροφοδότηση, επίλυση αποριών και οδηγίες για την τελική εργασία [3,5]

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Πρόσωπο με πρόσωπο																					
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	Χρήση Τ.Π.Ε στη διδασκαλία. Υποστήριξη Μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class																					
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ. Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης ώστε ο συνολικός φόρτος εργασίας σε επίπεδο εξαμήνου να αντιστοιχεί στα standards του ECTS</i>	<table border="1"><thead><tr><th>Δραστηριότητα</th><th>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου (ώρες)</th><th>ECTS</th></tr></thead><tbody><tr><td>Διαλέξεις</td><td>12</td><td>0,48</td></tr><tr><td>Παρουσιάσεις ερευνητικών εργασιών</td><td>27</td><td>1.08</td></tr><tr><td>Προετοιμασία προφορικής παρουσίασης</td><td>20</td><td>0,8</td></tr><tr><td>Συγγραφή περιλήψεων επί των άρθρων που θα παρουσιαστούν</td><td>30</td><td>1,2</td></tr><tr><td>Ανεξάρτητη μελέτη και σύνταξη άρθρου ανασκόπησης</td><td>65</td><td>2,6</td></tr><tr><td>Σύνολο Μαθήματος</td><td>154</td><td>6,16</td></tr></tbody></table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου (ώρες)	ECTS	Διαλέξεις	12	0,48	Παρουσιάσεις ερευνητικών εργασιών	27	1.08	Προετοιμασία προφορικής παρουσίασης	20	0,8	Συγγραφή περιλήψεων επί των άρθρων που θα παρουσιαστούν	30	1,2	Ανεξάρτητη μελέτη και σύνταξη άρθρου ανασκόπησης	65	2,6	Σύνολο Μαθήματος	154	6,16
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου (ώρες)	ECTS																				
Διαλέξεις	12	0,48																				
Παρουσιάσεις ερευνητικών εργασιών	27	1.08																				
Προετοιμασία προφορικής παρουσίασης	20	0,8																				
Συγγραφή περιλήψεων επί των άρθρων που θα παρουσιαστούν	30	1,2																				
Ανεξάρτητη μελέτη και σύνταξη άρθρου ανασκόπησης	65	2,6																				
Σύνολο Μαθήματος	154	6,16																				
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ <i>Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</i>	Η αξιολόγηση γίνεται στην Ελληνική. <ol style="list-style-type: none"> 1. Παρουσίαση πρωτότυπου ερευνητικού άρθρου (30% της συνολικής βαθμολογίας) 2. Εβδομαδιαίες περιλήψεις πρωτότυπων ερευνητικών άρθρων και συμμετοχή στην συζήτηση στην αίθουσα (30% της συνολικής βαθμολογίας) 3. Συγγραφή βιβλιογραφικής εργασίας ανασκόπησης σε ειδικό θέμα του σεμιναρίου (40% της συνολικής βαθμολογίας)																					

Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.

Τα κριτήρια αξιολόγησης παρουσιάζονται κατά την πρώτη παράδοση που γίνεται στο χώρο του αμφιθεάτρου και είναι αναρτημένα στην ηλεκτρονική σελίδα του μαθήματος.

5. ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

1. Fogelman, N., & Canli, T. (2019). Early Life Stress, Physiology, and Genetics: A Review. *Frontiers in psychology, 10*, 1668. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01668>
2. Sánchez, M. M., Ladd, C. O., & Plotsky, P. M. (2001). Early adverse experience as a developmental risk factor for later psychopathology: evidence from rodent and primate models. *Development and psychopathology, 13*(3), 419–449. <https://doi.org/10.1017/s0954579401003029>
3. McEwen, B. S. (2003). Early life influences on life-long patterns of behavior and health. *Mental retardation and developmental disabilities research reviews, 9*(3), 149–154. <https://doi.org/10.1002/mrdd.10074>
4. Miller, J. G., Chahal, R., & Gotlib, I. H. (2022). Early Life Stress and Neurodevelopment in Adolescence: Implications for Risk and Adaptation. *Current topics in behavioral neurosciences, 54*, 313–339. https://doi.org/10.1007/7854_2022_302
5. Rincón-Cortés, M., & Sullivan, R. M. (2014). Early life trauma and attachment: immediate and enduring effects on neurobehavioral and stress axis development. *Frontiers in endocrinology, 5*, 33. <https://doi.org/10.3389/fendo.2014.00033>
6. Nemeroff, C. B. (2004). Neurobiological consequences of childhood trauma. *The Journal of clinical psychiatry, 65*(Suppl 1), 18–28.
7. Mello, A. F., Mello, M. F., Carpenter, L. L., & Price, L. H. (2003). Update on stress and depression: the role of the hypothalamic-pituitary-adrenal (HPA) axis. *Revista brasileira de psiquiatria (Sao Paulo, Brazil : 1999), 25*(4), 231–238. <https://doi.org/10.1590/s1516-4446200300040001>
8. Branchi, I., & Cirulli, F. (2014). Early experiences: building up the tools to face the challenges of adult life. *Developmental psychobiology, 56*(8), 1661–1674. <https://doi.org/10.1002/dev.21235>
9. Ραυτογιάννη Α. (2013). Επίδραση πρώιμων στρεσογόνων εμπειριών στον αναπτυσσόμενο και ενήλικο εγκέφαλο του επίμου. Διδακτορική διατριβή διαθέσιμη από: [Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών](#).
10. Daskalakis, N. P., Bagot, R. C., Parker, K. J., Vinkers, C. H., & de Kloet, E. R. (2013). The three-hit concept of vulnerability and resilience: toward understanding adaptation to early-life adversity outcome. *Psychoneuroendocrinology, 38*(9), 1858–1873. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2013.06.008>
11. Graham, Y. P., Heim, C., Goodman, S. H., Miller, A. H., & Nemeroff, C. B. (1999). The effects of neonatal stress on brain development: implications for psychopathology.
12. *Development and psychopathology, 11*(3), 545–565. <https://doi.org/10.1017/s0954579499002205>